

هم‌چنین صاحب جواهر در این باره می نویسد:

تدفین میت مسلمان، مورد اجماع مسلمین است، ایشان می نویسد:

«الدفن إجماعاً منا بل من المسلمین إن لم یکن ضروریا كما حکاه جماعة منهم الفضلان، و تأسیاً بالنبی و عترته (صلوات الله علیهم) و المسلمین بعده، و سنة بل و کتاباً کقوله تعالی «أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا أَحْیَاءَ وَ أَمْواتاً» علی أظهر الوجهین فیها بأن یكون «أحیاء» منصوباً بسابقه، و الکفت الضم، و قوله تعالی ایضاً «مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَ فِیْهَا نُعِیدُكُمْ» إلی غیر ذلك، بل هو غنی عن الاستدلال، و هو لغة و عرفاً و شرعاً مواردته فی الأرض بأن یحفر له حفیرة فیدفن فیها، لکن نص جماعة علی كون الحفیرة تحرسه من السباع و تکتّم رائحته عن الناس، بل فی المدارک أنه «قد قطع الأصحاب و غیرهم بأن الواجب وضعه فی حفیرة تستر عن الإنس ریحہ و عن السباع بدنه بحيث یعسر نبشها غالباً» انتهى.»^۱

توضیح:

۱. «کفت»: به معنای جمع کردن و ضمیمه کردن است؛ «کفات»: جایی است که اشیاء را در آن جمع می کنند.
۲. آیه می گوید که زمین را محل جمع کننده شما قرار دادیم، هم در زمان حیات شما و هم در زمان مرگتان. [احیاء و اموات مفعول کفات باشند به این معنی که: «زمین را جمع کننده قرار دادیم برای مردگان و زندگان»]^۲
۳. [احتمال دیگری در آیه هست که احیاء و اموات صفت زمین باشد یعنی زمین را در حالیکه قسمت هایی از آن زنده است و قسمت هایی مرده، جمع کننده شما و جایگاه شما قرار دادیم.^۳ طبق این احتمال، نمی توان حکم دفن را از آن استفاده کرد.]
۴. مرحوم ملا فتح الله کاشانی در این باره می نویسد:

۱. جواهر الکلام فی شرح شرائع الإسلام، ج ۴، ص ۲۸۹.

۲. مجمع البیان، ج ۱۰، ص ۶۳۱.

۳. تفسیر مفاتیح الغیب، فخررازی، ج ۳۰، ص ۷۷۳.

«ألم نجعل الأرض كفاتا كافتة. اسم لما يكفت، أى: يضم و يجمع، كالضمام و الجماع لما يضم و يجمع يقال: هذا الباب جماع الأبواب. أو مصدر نعت به، أو جمع كافت، كصائم و صيام، أو جمع كفت، و هو الوعاء. أحياءً و أمواتاً منتصبان على المفعوليّة، كأنه قيل: كافتة أحياء و أمواتا، أى: جامعة إياهما. أو بفعل مضمر يدل عليه «كفاتا» و هو: تكفت. و المعنى: تكفت أحياء على ظهرها، و أمواتا فى بطنها، و تنكير هما للتفخيم، كأنه قيل: تكفت أحياء لا يعدّون، و أمواتا لا يحصرون. أو لإفادة التبعيض، لأن أحياء الإنس و أمواتهم بعض الأحياء و الأموات. أو على الحالّيّة من مفعول «كفاتا» المحذوف، و هو الإنس، لأنه قد علم أنها كفات الإنس. أو منتصبان ب «نجعل» على المفعوليّة، و «كفاتا» حال. و المعنى: نجعلها ما ينبت و ما لا ينبت حال كونها كافنةً لهما»^١

٥. شيخ محمد سند علاوه بر آیات فوق، به آیات دیگری هم استناد کرده است:

«و يدلّ عليه مضافاً إلى الضرورة بين المسلمين متواتر الروايات الواردة فى أبواب تجهيز الميت، بل قوله تعالى: «فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُورِي سَوَاءَ أَخِيهِ» و ما يشعر به القسم بذلك فى «وَ إِذَا الثُّبُورُ بُعْثِرَتْ» و «أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِى الْقُبُورِ» و قوله تعالى: «أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا» أحياءً و أمواتاً» و «مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَ فِيهَا نُعِيدُكُمْ»^٢

حضرت امام نیز در تحریر می نویسد:

«يجب كفاية دفن الميت المسلم و من بحكمه، و هو مواراته فى حفيرة من الأرض، فلا يجزى البناء عليه بأن يوضع على سطح الأرض فيبنى عليه حتى يوارى، و لا وضعه فى تابوت و لو من صخر أو حديد مع القدرة على المواراة فى الأرض، نعم لو تعذر الحفر لصلاية الأرض مثلاً أجزأ البناء عليها و وضعه فيه و نحو ذلك من أقسام المواراة، و لو أمكن نقله إلى أرض يمكن حفرها قبل أن يحدث بالميت شىء و جب، و الأحوط كون الحفيرة بحيث تحرث جثته من السباع، و تكتم رائحته عن الناس، و إن كان الأقوى كفاية مجرد المواراة فى الأرض مع الأمن من الأمرين، و لو من جهة عدم وجود السباع و عدم من يؤذيه رائحته من الناس أو البناء على قبره بعد مواراته»^٣

١. زبدة التفاسير، ملا فتح الله كاشانى، ج ٧، ص ٢٩٦.

٢. سند العروة الوثقى، كتاب الطهارة، ج ٥، ص ٣٤٩.

٣. تحرير الوسيلة، ج ١، ص ٨٧.

ما می گوئیم:

۱. ظاهراً در وجوب دفن جسد به صورت مطلق اگر متعلق به مسلمان باشد شبهه ای نیست، امّا در مورد

کافر چنین وجوبی مطرح نیست.

۲. البته اگر توانستیم در آیه شریفه، وجوب دفن را استفاده کنیم آیه مربوط به مسلمان نیست و حکم را به

صورت مطلق در انسان ثابت می نماید.

درس خارج فقه ائمه اربعین